

Наташа П. Ракић¹

Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Центар за научноистраживачки рад

Александра В. Чебашек Нешковић²

Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Центар за научноистраживачки рад

НИ У ЈЕДНОМ СВЕТУ КОД КУЋЕ – ПРОБЛЕМ ИДЕНТИТЕТА ДРУГЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ МИГРАНАТА НА ПРИМЕРУ РОМАНА *ГОЛУБИЈЕ СРЦЕ* МЕЛИНДЕ НАЂ АБОЊИ³

У светлу актуелних дискусија о књижевности миграната на швајцарској књижевној сцени и савремених теорија о (не)могућности јасног дефинисања идентитета миграната, у раду ће се приступити анализи романа *Голубије срце* (2012) Мелинде Нађ Абоњи, швајцарске књижевнице војвођанског порекла. Испредајући причу о породици Кочиш из Бечеја која се крајем 70-их година 20. века из личних, политичких и економских разлога отиснула пут Швајцарске у потрази за бољим животом, ауторка романа осликава потешкоће како прве тако и друге генерације радних миграната и истиче проблематику друге генерације која се односи на измештеност, односно, (не)припадање ниједном од светова. У овом раду ће кроз анализу језичке, структурно-наративне и мотивске равни одабраног романа бити указано на потешкоће и на (не)могућности разрешења питања идентитета припадника друге генерације миграната.

Кључне речи: Мелинда Нађ Абоњи, *Голубије срце*, мигрант, странац, идентитет, дом, домовина, швајцарска књижевност, мигрантска/миграциона књижевност

Мелинда Нађ Абоњи (1968), рођена у Бечеју у породици војвођанских Мађара, швајцарска је књижевница која је тај статус добила након освајања Немачке књижевне награде (Deutscher Buchpreis, 2010) и Швајцарске књижевне награде (Schweizer Buchpreis, 2010) за роман

---

1 natasa.rakic@filum.kg.ac.rs, natasarakickg@gmail.com

2 aleksandra.cebsek@filum.kg.ac.rs

3 Истраживање спроведено у раду финансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (Уговор о реализацији и финансирању научноистраживачког рада НИО у 2024. години број 451-03-66/2024-03/ 200198).

Голубије срце (2010)⁴. У образложењу које је пратило обелодањивање добитника или добитнице престижне Швајцарске књижевне награде, забележено је да роман *Голубије срце* представља „аутобиографски обојену причу о интеграцији која на први поглед делује срећно и успешно” (Ебел 2010), уз додатак да се у роману интензивно проговара о подслојевима овог процеса који чини тематску окосницу дела. Кроз овај роман који се сврстава у породични и/или генерацијски, тематизује се процес де- и реконструкције идентитета људи са мигрантским искуством. Градећи фиктивни свет породице Кочиш, који се темељи на искуствима имиграције њене породице (оца, мајке, сестре и себе) у Швајцарску у другој половини седамдесетих година 20. века, Нађ Абоњи проговара о догађајима, потешкоћама и изазовима које прате пут интеграције једне породице миграната са посебним освртом на разлике између прве и друге генерације миграната⁵, односно, родитеља и њихове деце у процесу проналажења свог места у новом друштву.

Швајцарска књижевна критика је роман *Голубије срце* похвалила како због „мелодичног језика” (Динер 2010), тако и због „савремене форме о емиграцији, отетој домовини и писању о животу између. Са хумором, наглашеном сетом и ритмичним звуком”, додаје Бирер (2010). Испредајући причу из перспективе двадесетпетогодишње Илде/Илдико Кочиш која се са пет година заједно са сестром придружила родитељима, Миклошу и Рожи, у градићу у близини Цириха, ауторка романа осликава потешкоће које су се нашле пред протагонисткињом романа у процесу дефинисања сопственог идентитета и проналажења свог места у швајцарском друштву. Како Кинг наводи (2015: 156), овај роман успоставља везу између адолесцентског доба и миграције тако што осликава психичке изазове које процес миграције носи са собом са посебним нагласком на губитак домовине и раздвајање породице. Кроз промену географских координата којима се крећу протагонисти одабраног романа, кроз асоцијативно умрежавање догађаја који су обележили Илдикино детињство у војвођанској равници, одвајање од баке и првог дома, а затим процес прилагођавања породице Кошич животу у Швајцарској, као и кроз конфронтацију са пројекцијама чврстог идентитета и јасно дефинисане домовине, Мелинда Нађ Абоњи указује на последице које процес миграције оставља на децу оних који су одлучили да заснују нов живот ван матице. Стога се пред овај рад намеће захтев да се анализом језичке, структурно-наративне и мотивске равни овог романа (раз)открију елементи на примеру којих се јасно уочавају изазови са којима се сусреће друга генерација миграната у процесу изградње сопственог идентитета.

4 Наслов романа у оригиналу гласи *Tauben fliegen auf* (2010). Превод романа под називом *Голубије срце* објавила је издавачка кућа Лагуна 2012. године (прев. Драгослав Дедовић).

5 У раду се осврћемо на дефиницију према којој се првом генерацијом сматрају особе у зрелом добу које су се одлучиле да емигрирају, док се другом генерацијом сматра скупина оне деце чије су детињство и младост били везани за боравак у страном земљи због тзв. привременог запошљавања у иностранству барем једног од родитеља. В. Антонијевић 2013: 67–74.

СТАТУС АУТОРА СА МИГРАНТСКИМ ИСКУСТВОМ НА ШВАЈЦАРСКОЈ КЊИЖЕВНОЈ СЦЕНИ

Хтели смо радну снагу, добили смо људе.
(Макс Фриш)

Тежња западних европских земаља, посебно Немачке, Швајцарске и Аустрије, за економском стабилизацијом у периоду након Другог светског рата изродила је идеју о оснивању тзв. гастарбајтерских програма, који представљају уговоре⁶ наведених земаља склопљене са земљама јужне и југоисточне Европе према којима је дозвољен одлазак сезонских радника ради обнове инфраструктуре земаља домаћина. Велики број радника који су дошли у Швајцарску као сезонски радници⁷, остао је да живи ту, тако да је број странаца који данас живе на тлу Швајцарске порастао на 2,4 милиона, односно, они чине 27% укупног становништва ове земље⁸. У фазама долазака сезонске радне снаге која је покушавала да се трајно настани у Швајцарској смењивали су се напори швајцарске власти, грађанских удружења⁹ и иницијатива¹⁰ да се тај процес отежа. Током шездесетих и седамдесетих година двадесетог века све се чешће могао чути термин¹¹ „пренасељеност странцима” (нем. *Überfremdung*), који се користио како за описивање стања швајцарског друштва „тако и за описивање једног процеса или претеће опасности” (Мистели и Гислер 1999: 95). О напорима да се истакне да се ради о људима који ће по окончању задатог посла отићи својим кућама, говоре и употребни термини попут „гастарбајтер” (нем. *der Gast* – гост, *der Arbeiter* – радник) или „сезонци” (нем. *Saisonniers*). Сврха употребе ових

6 Више о теми в. Lüthi у: Skenderovic, *Changing Perspectives on Migration History and Research in Switzerland: An Introduction*. 2019, 1–30.

7 Највећи проценат сезонских радника чинили су Италијани (скоро 50%), радници из Немачке, Француске и Аустрије (20%), из Шпаније (10%) и некадашње Југославије, Турске и Португала (око 20%) (Д'Амато 2008: 180).

8 Наведени подаци потичу из извештаја Савезне службе за статистику (нем. *Bundesamt für Statistik*) доступног на:

<https://www.bfs.admin.ch/bfs/de/home/statistiken/bevoelkerung/migration-integration/auslaendische-bevoelkerung/zusammensetzung.html> (14.05.2024).

9 За више в. Е. Piguet, 2006: *Einwanderungsland Schweiz. Fünf Jahrzehnte halb geöffnete Grenzen*, Bern: Haupt.

10 Најпознатија је тзв. Шварценбахова иницијатива. Ради се о предлогу Џејмса Шварценбаха, швајцарског политичара десничарске оријентације, према коме странци могу чинити највише 10% становништва сваког кантона. То би, у тренутку подношења овог предлога (7. јун 1970), значило да 350.000 људи мора да напусти Швајцарску. Иницијатива је одбијена (54% против, 46% за) (Ландвер 2020).

11 У документима које је Мелинда Нађ Абоњи добила од своје мајке, а који сведоче о њиховим напорима да се споје као породица у Швајцарској, ова реч се среће неколико пута. Нађ Абоњи о томе говори: „'Стран. Више страно. Превише страно.' Реч 'превише страно' функционише са овим граматички неодрживим обликом интензивирања (молим Вас, немојте га усвајати!); 'Страно' у пезоративном смислу чудно, непознато, додатно се појачава када се комбинује са 'преко/превише': страно плус непознато велики број, који би ускоро могао постати већина.” (Абоњи 2020).

појмова је била та да се истакне неприпадање швајцарском друштву. Како наведене иницијативе нису уродиле плодом, швајцарска влада је морала да пронађе адекватан одговор на све већи број захтева радних миграната за држављанство што је она и учинила кроз бројне законске одредбе донесене током осамдесетих година 20. века и које су олакшале процес интеграције радних миграната у швајцарско друштво. Наредна деценија донела је структурне промене како у погледу врсте миграната (највише се радило о људима који су током југословенских ратова тражили азил), тако и по питању одговора Швајцарске на њихове захтеве. Ипак, како Георг Крајс (2014: 565) наводи, „шездесетих година је чак и мала културна разлика правила оштру поделу, а сада се показало да је Швајцарска у међувремену научила да се опуштеније носи са великим културним различитостима на њеној територији”. Насупрот Крајсу који уочава позитивну промену према имигрантима, Јан (2019: 345) сматра да Швајцарска данас није ни мултинационална, ни полиетничка земља упркос томе што се њено становништво служи немачким (63%), француским (22,7%), италијанским (8,1%) и ретороманским језиком (0,5%), те да дискриминација у виду расизма није страност.

Како књижевност представља својеврсно огледало социолошких феномена једног друштва (Кузмић и Мозетич 2003: 5), тако су се на пољу немачке/швајцарске/аустријске књижевности написане на немачком језику из пера аутора са мигрантским искуством уочавале различите термилошке одреднице за књижевност ових писаца – гастарбајтерска књижевност (нем. *Gastarbeiterliteratur*), књижевност странаца/мањина (нем. *Ausländerliteratur/Minderheitenliteratur*), књижевност туђине (нем. *Literatur der Fremde*), књижевност емиграната/имиграната (нем. *Emigranten-Literatur/Immigranten-Literatur*), књижевност миграната/миграције (нем. *Migrantenliteratur/Migrationsliteratur*) и други (Пајић и Зафировић Грковић 2020: 26). Оно што је при увиду у све постојеће појмове недостајало јесте додатак попут „немачка” или „швајцарска” књижевност, из чега се закључује да се сматрало немогућим да се књижевност странаца интегрише у немачку/швајцарску/аустријску књижевну традицију јер се од ње очекивало да неће бити трајни елемент, баш као што ни њени ствараоци неће бити трајан део немачког/швајцарског/аустријског друштва.

На швајцарској књижевној сцени су се последњих деценија етаблирала три термина којима се означава књижевност настала из пера писаца са искуством миграције. То су „мигрантска књижевност” (нем. *Migrantenliteratur*), „миграциона књижевност” (нем. *Migrationsliteratur*) и „књижевност других” (нем. *Secondo/a Literatur*). Бројна литература се усаглашава у томе да појам „мигрантска књижевност” обухвата дела која су написали аутори са мигрантским искуством без обзира на тему коју они обрађују, док се под појмом „миграциона књижевност” сврставају књижевна дела у којима се обрађује мотив миграције, односно, „социјалне напетости и културни односи моћи” (Реш 1993: 167), као и

осећај страности, отуђења и нетрпељивости према странцима (Мафли 2021: 41), те она уопште не мора бити написана од стране аутора са искуством миграције. „Књижевност других” (нем. *Secondo/a Literatur*) је термин скован у последњој деценији 20. века са намером да обухвати књижевна дела писаца са искуством миграције. Према Цингелер (2011: 50) овај термин се употребљава само у Швајцарској и односи се на имигранте друге генерације, односно, на децу која су рођена или која живе од малих ногу у Швајцарској, а чији су родитељи имигранти прве генерације. Они се налазе између два света (46) зато што су језички у потпуности интегрисани и многи од њих не владају довољно језиком родитеља да би се називали билингвалним говорницима (50). Према Аделсон, неисправно је говорити о томе да су ти писци „између два света”, без обзира на то да ли се њихова дела сврставају под одредницу „мигрантска”, „миграциона” или „књижевност других” јер не постоји јасна граница међу световима. Аделсон се очигледно враћа концепту Хомија Бабе о тзв. трећем простору као простору у коме долази до културног контакта, у коме се културе срећу, сударају и преплићу једна са другом. Културе су, према Баби, у својој основи хибридне и уплив културе миграната у већ постојећу шему изнова је реорганизује и обогаћује (Баба 2000: 54). Фондација Роберт Бош је увела књижевну награду Адалберт вон Шамисо (нем. *Adelbert-von-Chamisso-Preis*) 1985. године као део пројекта подршке писцима који пишу на немачком језику и који објављују на територији немачког говорног подручја, а немачки им није матерњи језик. Три аутора су сваке године била овенчана овом наградом, а фондација ју је последњи пут доделила 2017. године уз образложење да је циљ ове награде била повећана видљивост аутора који су заслужили бољу позицију на немачкој књижевној сцени (Дирингс у Кроне 2017), што се и показало кроз све већи број познатих писаца са мигрантским искуством чије романе радо и у великом тиражу објављују највеће издавачке куће.

У случају Мелинде Нађ Абоњи, као и многих других швајцарских писаца који објављују дела на немачком језику и који имају искуства са миграцијама, постоје бројне недоумице које се тичу категоризације њиховог стваралаштва. Иако (је) Нађ Абоњи има(ла) директно искуство са миграцијом кроз прву и другу генерацију, и пише, али не искључиво, о интеграцији једне фиктивне породице у швајцарско друштво на немачком језику, то нису (били) довољно јасни критеријуми да би се њена књижевност назвала икако другачије осим савремена швајцарска књижевност¹². У разговору са Драгославом Дедовићем, Нађ Абоњи

12 Проблематично је сврставање писаца у категорију „миграциона књижевност” зато што се веома често дешава да писци са директним или индиректним мигрантским искуством тај догађај тематизују само у једном роману. Мелинда Нађ Абоњи се у романима *У излопу, у џролеће* (нем. *Im Schaufenster, im Frühling*, 2004) и *Војник-корњача* (нем. *Schildkrötensoldat*, 2017) уопште не бави темом миграције и мигрантским искуством. С обзиром на језик писања, она, као и сви други писци са мигрантским искуством или без њега, заслужује да буде равноправан члан швајцарске књижевне сцене.

изјављује да се она не слаже са ознаком да је са Балкана јер се „асоцијативно односи према прегрејаним политичким појмовима”, да она тренутно живи у Швајцарској, углавном са људима најразличитијег порекла и да је идентитетни дискурс на коме се инсистира само покушај скретања пажње са стварних проблема (Дедовић 2012: 195–195). Каталин Дориан Флореску, швајцарски писац пореклом из Румуније, сматра да се писци никада нису самостално окупили у одређени покрет, нити групу, да се нису сами оделили и да су они ти који пате због шаблонирања које долази од споља (Флореску у Мафли 2021: 43). Кристина Вирах, швајцарска књижевница и преводитељка рођена у Мађарској, у подијумској дискусији организованој за потребе истраживања за студију *Дискурси у даљини. Космополиитски простори у књижевности Швајцарске* (нем. *Diskurse in die Weite. Kosmopolitische Räume in den Literaturen der Schweiz*, 2010) изјавила је да она не воли када је као књижевницу сврставају у групу емиграната, када говоре да знају ко је она на основу њеног живота или њених прича. Она сматра да је она једна од личности на швајцарској књижевној сцени (наведено у Кам и други 2010: 85). Мелинда Нађ Абоњи наводи у интервјуу за *Поља* да су домовина и завичај за њу јединствено благо њеног детињства, које нема ничега заједничког са нацијама и националитетима, већ са безбројним магичним, дубоко доживљеним чулним утисцима (Дедовић 2012: 196).

У бројним студијама које је изнедрила прва деценија 21. века испитују се све околности са којима се сусрећу писци са мигрантским искуством и закључује се да рад ових писаца превазилази националне границе, те да би боље одреднице могле бити „транскултурална”, „интеркултурална” или „космополитска” књижевност, односно, да је то „полифони, вишејезички књижевни покрет” (Цингелер 2011; Кам и други 2010; Мафли 2021). Из наведеног се закључује да књижевност коју стварају аутори са искуством миграције богати постојећу књижевну традицију јер ови писци творе дијалог који омогућава наративе који надилазе културне лимите и књижевне конвенције. Иако су на швајцарској књижевној сцени ови писци јавно прихваћени, што потврђује и чињеница да је најзначајнија Швајцарска књижевна награда више пута отишла у руке аутора са мигрантским искуством¹³, њихови интервјуи и дела још увек сведоче о нетрпељивости швајцарског друштва према мигрантима, што код писаца са искуством миграције појачава осећај непотпуног припадања швајцарској књижевној традицији на немачком језику.

---

13 Списак добитника Швајцарске књижевне награде доступан је на: <https://www.schweizerbuchpreis.ch/preistraegerinnen/> (приступљено 06.06.2024).

ГОЛУБИЈЕ СРЦЕ – РОМАН О НЕПРИПАДАЊУ

Ко је за то да се породици Кочиш додели држављанство, нека подигне руку.
Мелинда Нађ Абоњи

Након што је роман *Голубије срце* угледао светлост дана и након што је овенчан престижним наградама, постао је предмет анализе бројних студија које се слажу у томе да представља конструкцију једног културног идентитета у коме се промишљају како индивидуална друштвена искуства тако и искуства једне заједнице заједно са њиховом заједничком историјом (Цегледи 2014: 285). Казмерчак (2012: 3) се надовезује на ову мисао истичући да роман „појашњава етничке, односно, националне узроке искључености и насиља – како у старом тако и у новом друштву једне мигрантске фигуре”.

У роману *Голубије срце* могу се уочити две равни приповедања: садашњи тренутак двадесетпетогодишње Илдико Кочиш која се отрже дотадашњим идентитетским и друштвеним обележјима кроз потрагу за сопственим местом у швајцарском друштву, као и њено детињство (од пете године) и рана младост обележени селидбом из околине Бечеја у далеку „Швајцба [...] у неки бољи свет” (Нађ Абоњи 2012: 147). Из наведеног се читава да је протагонисткиња романа, попут ауторке, припадница друге генерације имиграната. Међутим, Нађ Абоњи наводи да роман на садржајном и мотивском нивоу има много сличности са њеним животом (Дедовић 2012), али да се не може читати као аутобиографски текст, већ као фикција која проговара о друштвеним и бирократским препрекама са којима се сусрећу сви они који су се одлучили за емиграцију у Швајцарску. На почетку романа нараторка испишује: „Никад никоме нисам рекла [Н. Р.] колико волим ову равницу.” (Нађ Абоњи 2012: 11) из чега се увиђа да је роман написан као интимна исповест о догађајима једне младе жене која се говором у 1.л.јд. служи само онда када проговара о унутрашњем доживљају стварности, док заменицу „ми” користи у остатку текста, и посебно при опису спољашњих догађаја чиме чини отклон од свог бића које, како се чини, невољно учествује у описаним радњама чији ток одређују одлуке родитеља. У њих спада читав њен живот након напуштања војвођанске равнице, Макиног дома и доласка у Швајцарску, процес интеграције како родитеља тако и деце у нов систем вредности и (не)прихватање ограничења које тај процес намеће.

Илдико и Номи, две девојчице из мађарске породице настањене у околини Бечеја, унукe Мамике и Папуција Кочиша, војвођанских Мађара који су делили судбину многих који су страдали од руке прво фашиста, а онда југословенских комуниста, ћерке Миклоша и Роже Кочиш, придружиле су се у раном детињству својим родитељима, који су средином седамдесетих година отишли пут Швајцарске у потрази за, како су они сматрали, бољим животом. Миклош је након три године проведене

као радник на црном тржишту стекао швајцарске папире што је за девојчице значило припајање са родитељима и дељење судбине имиграната¹⁴. Са временске дистанце која је условила зрелије сагледавање живота, Илдико је учила да је породица Кочиш, предвођена Миклошем, тежила томе да се при сваком доласку у Војводину издваја од окружења истичући најпре материјалну сигурност коју доноси живот швајцарског имигранта. Они би у отаџбину долазили најновијим америчким колима којима би се други дивили, док би Миклош истицао предности живота у Швајцарској сматрајући је за „прави избор” (208) и не говорећи много о њиховом правом животу у туђини. Рожа и Миклош су у Швајцарској годинама водили перионицу веша у којој су им касније ћерке помагале, док је мајка радила и као чистачица, касирка, праља, келнерица, шанкерница (42). Од Танерових су након година тешког рада преузели вођење кафеа *Мондијал* што су прославили уз Миклошеве речи: „Са једним кофером и једном једином речи немачког дошли смо у Швајцарску, а сада имамо црвени пасош с крстом на њему и један златан рудник” (43), што би се могло схватити као олакшање имајући на уму Бауманову мисао да „странци живе у сталном страху од истребљења које се одлаже до тренутка када они више неће бити потребни за изградњу новог поретка” (Бауман 2017: 65). Преузимање гостионице позициониране на скупој и доброј локацији подигло је углед породице Кочиш и оснажило је Миклоша у напорима да при сваком доласку у Војводину наглашава разлике између Швајцарске и Србије истичући благодет живота на западу. Његове ћерке, Илдико и Номи, пратиле су развојни пут својих родитеља и помагале им при свим задацима са жељом да подрже одлуку својих родитеља. Одрастањем и зрелијим проматрањем сопствене ситуације и окружења у коме се налазе, освестиле су да живот којим живе њихови родитељи није оно што оне заиста желе за себе, да је очева Швајцарска сасвим другачија у њиховим очима, и да, без обзира на степен интеграције, добијене папире, савладан језик, положене испите којима се доказује познавање швајцарског права и историје, породица Кочиш остаје странац. А према Зимелу (2017: 15), странац је онај „који данас долази и сутра остаје. [...] Његово место унутар овога окружења је, међутим, суштински одређено тиме да он њему не припада од почетка и да он у то окружење уноси својства која не потичу из њега нити из њега могу потицати.”

Премда се породица Кочиш „лепо интегрисала” (Нађ Абоњи 2012: 48) и уживала углед међу швајцарским посетиоцима њиховог кафеа, или се бар то тако испрва чинило, ратна збивања на Балкану деведесетих година 20. века заједно са таласом ратних избеглица, продубили су јаз између наизглед асимиловане породице Кочиш и њиховог

---

¹⁴ Породица Кочиш отелотворује пример емиграната који су се на тај корак одлучили услед двојаких разлога – различита власт у некадашњој Југославији и статус мањине у Војводини условили су потребу за политичом емиграцијом, док је потреба за финансијском стабилношћу условима економску емиграцију.

окружења. Док су Кочишеви страховали за своје рођаке остављене у првој домовини јер је „на вези владала мртва тишина” (132) и док су својим запосленима, Драгани из Србије и Глорији из Босне, бранили да се служе српскохрватским језиком јер „је најбоље да не знамо, да немамо мишљење, да будемо ваздух” (129) са циљем да се покаже да су они другачији од људи који учествују у том „балканском рату, балканском хорор спектаклу” (198), Швајцарци који су посећивали њихов кафе почели су гласно да коментаришу збивања на Балкану и да пропитују порекло породице Кочиш која долази са Балкана, али не говори српски. Господин Пфистер је уочио да су ратови деведесетих учинили многе бездомнима, који ће сигурно кренути пут Швајцарске уз опаску: „Код вас је то нешто друго, ви сте примили држављанство, познајете традицију и обичаје, али ови што долазе – то је сировина” (93) и додаје да „*homo balkanicus* још није прошао кроз просветитељство” (исто). Уз сав труд господина Пфистера да у наведеној изјави одвоји Кочишеве од других миграната, уочава се његова нетрпељивост према људима са Балкана која ће постати очигледна оног тренутка када један од гостију испрља зидове кафеа *Мондијал* својим изметом шаљући јасну поруку да ни Кочишеви нису добродошли.

Мелинда Нађ Абоњи осликава у овом роману неукорењеност једне породице на више нивоа. Нађ Абоњи приповеда кроз Мамикин лик и причу о Миклошовом оцу Папуцију о положају војвођанских Мађара током послератних година указујући на немирно тле под ногама породице Кочиш још из тог времена. Други ниво неукорењености породице Кочиш огледа се у одласку родитеља, а затим и деце у Швајцарску, док трећи ступањ неукорењености проистиче из друге равни јер су Кочишеви својим одласком постали двоструко неукорењени – у новој домовини, уколико се Швајцарска за њих може тако означити – тако и у старој према којој обе генерације гаје носталгична осећања. Везе са прошлошћу временом слабе, док политика анимозитета, прикривеног или отвореног, онемогућава како првој тако и другој генерацији да пусти корене у новој земљи. Разлика између прве и друге генерације која се тада уочава и која ће бити предмет анализе следећег поглавља овог рада јесте различита реакција на политике непријатељства које гаји савремено швајцарско друштво. Док прва генерација негује ћутање и осећања страха, стида, покорности, док се да лако застрашити, ућуткати, задовољити малим и док негује активан однос према земљи из које је дошла, код друге генерације у зрелом добу, а у овом роману на примеру Илдико Кочиш, уочава се једна врста неуротичности изазвана управо осећањем неукорењености – представе дома и домовине се мењају и узрокују потребу за деконструкцијом родитељског и реконструкцијом сопственог идентитета.

ДРУГА ГЕНЕРАЦИЈА МИГРАНАТА – ИДЕНТИТЕТ(И) У НАСТАЈАЊУ

Може ли се само за дан, њек њако, ѡреко ноћи ошћушоваиши у нови живои?
Мелинда Нађ Абоњи

Да је друга генерација миграната, по већини мишљења, једна „изгубљена генерација”, „генерација без идентитета” која производи тип маргиналне личности, наводи се у студији *Странац овде, странац тамо* (Давидовић у Антонијевић 2013: 67–74). На истом месту се додаје да се припадници друге генерације налазе између два вредносна система и у простору између култура и да такав положај код већине припадника узрокује сукобе на личном нивоу. Давидовић сматра (исто) да извор њихових потешкоћа лежи у „чудном дуализму... Како спојити два света у исто време.” Као решење наведене проблематике предлажу се два модела: „стратегија интеграције” помоћу које се умањује осећај дискриминације кроз елиминисање етничких обележја и „стратегија искључења” кроз зближавање са својим сународницима.

У случају Илдико Кочиш, која се не проналази у родитељском свету, али се не осећа добро ни у друштву у коме „не можеш чак ни да изабереш јебену професију? Неки тамо комуниста ти одређује шта ћеш бити, како се пише твоје име [...]” (Нађ Абоњи 2012: 193), уочена је примена оба модела у различитим периодима њеног живота, а све са циљем како би Илдико успела у процесу потраге за упориштем свог бића. Роман *Голубије срце* отпочиње њеном исповешћу о путовањима кући, у Војводину, код Мамике чији је дом представљао једину чврсту упоришну тачку. Како је у раду већ наведено, она је кроз интимну исповест открила чежњу за тим тлом јер „нико не зна шта ми значи то дрвеће и ваздух између дрвећа” (10). При сваком доласку код Мамике, Илдико и њена млађа сестра Номи биле су узбуђене јер су желеле да виде „да ли је све ту као прошле године” (9). Након детаљног прегледа при коме би установиле да се „ништа није променило” (11), Илдико би освестила свој страх од промене, те изјављује: „Ничега се не плашим као промене: препознавање стално истих ствари које ме штите од страха да ћу се обрети као странац у свом свету” (15). У наведеним изјавама којима отпочиње анализирани роман оцртавају се страх и измештеност протагонисткиње, свест о бројним неподударњима између жеља Илдико и Номи Кочиш са њиховом стварношћу, али и потреба за обнављањем веза са својим сународницима и првом домовином. При повратку у Војводину две сестре жуде за потврдом да су познати предмети и особе, који их вежу за период раног детињства када је Мамикина кућа била њихов прави дом, чиме се Нађ Абоњи супротставља мишљењима изнетим у бројним студијама да „другој генерацији недостаје повезаност са домом њихових родитеља” јер је њихов контакт сведен само на посете празницима и током одмора (в. Цингелер 2011: 57). Чак и њена

Јунакиња Илдико узвикује да „родитељи сматрају да полагају права на снажнија осећања према домовини од деце” (Нађ Абоњи 2012: 231), што уопште не одговара истини. На питање једног познаника како дефинише завичај, Илдико је одговорила:

Меко бакино певушење, ноћно кретање жаба, свиње које жмиркају својим прасећим очима, узбуђено кокодакање једне кокошке пре него што је закољу, цветићи и руже боје кајсије, масне псовке, немилосрдно сунце, а уз то мирис динстаног лука, мој строги стриц Морис, који одједном устаје да игра. Атмосфера мог детињства. (20),

из чега се јасно увиђа да је њен однос према животу у војвођанској равници и према прошлости обојен веома снажним емоцијама уз помоћ којих она себе дефинише. Поглед ка прошлости из које се, како време пролази, један за другим ређају догађаји који указују на измештеност породице Кочиш како из војвођанског тако и швајцарског миљеа, обојен је врстом носталгије која се дефинише као „чежња за домом који више не постоји или који никада није ни постојао” (Бојм 2001: 16), односно, као жудња за „заједницом која има колективно сећање” (17). Због тога је 1989. година, година великих политичких дешавања попут пада Берлинског зида и почетка слома Југославије, у Илдикиној глави обележена не тиме већ Мамикином смрћу што је догађај који представља тачку расцепа и пуцања (не)стабилног тла под Илдикиним ногама. Оно се први пут пољуљало не одласком родитеља у печалбу већ одвајањем од Мамике. Илдико се присећа да је њихов останак у Швајцарској и Мамикин повратак у Војводину значао за њу да „цели мој досадашњи свет одлази од мене” (Нађ Абоњи 2012: 232). Прво одвајање од Мамике представљало је за њу губитак везе са детињством, са сигурношћу, односно, како Билер-Дитрих наводи (2012: 3) губитак „места имагинарне испуњености из кога је субјекат извучен током свог развоја и које упорно покушава да рестаурира”. Служећи се терминологијом С. Бојм, однос према Мамики би се могао означити као врста рестауративне ностагије чије „излечење” представља веза и повратак у стари дом. Тренутак одвајања од Мамике, а касније и њена смрт, претворили су се за Илдико у трауму која је несвесно обликовала њен даљи однос како према Војводини тако и према родитељима са којима је неслагање почело да добија веће размере.

Док су Илдикини родитељи прихватили улогу странаца, били „срећни ако их не избаци” (Нађ Абоњи 2012: 154), помирили се са тиме да је неопходно да не дозволиш свему да ти приђе преблизу, иначе одавно не бисмо били овде (249), она је донела одлуку да нестане из таквог живота како се не би претворила у „безличну ствар” (247). Све што је Илдико желела након Мамикине смрти, извештаја о стању на Балкану након југословенских ратова, живота на маргини и једноличности у кафеу *Мондијал* било је да „нестанем из тог преполовљеног живота, из свакодневице у којој услужна делатност постаје судбина, зачепљена

уста, [...]” (249). Није се слагала са стратегијом коју су усвојили њени родитељи, као и већина припадника прве генерације миграната према којој је важила максима: „Ми овде још немамо људску судбину, ми морамо да је стекнемо” (244). Такође се, попут Мелинде Нађ Абоњи, није слагала са тиме да географске координате дефинишу идентитет. Њена прва домовина више није постојала, барем не у оном облику који одговара њеном сећању, а није желела ни да Швајцарску прихвати као такву, јер је на сопственој кожи осетила владајући расизам, нетрпеливост према странцима испод маске уљудности и лимите које им она намеће. У процесу тзв. интеграције, Илдико уписује студије швајцарске историје и убрзо открива да је ни њена породица не подржава у томе, као ни професори на факултету. Након немилог догађаја у тоалету кафеа *Мондијал*, прозрела је „претећу пристојност којом уз уљудно држање и пригушеним гласом бива наручена кафа” (239) и увидела да су „љубазност, солидарност, контролисаност и уљудност само маска, и то непрозирна” (239). Стога она напушта родитељски дом и одлази у стан на другом крају града. Живи у стану поред ауто-пута у згради са другим странцима, послушкује звукове њихових језика и успоставља површне везе са њима. У стану се не настањује трајно, нити распакује кутије са ствари-ма остављајући могућност да сваког трена промени локацију. Ужива у откривању нових места у њеном крају творећи од њега свој мали свет. Прихвата савет своје млађе сестре Номи да оне не могу назад и да су оне „мешана бића која су у принципу срећнија од осталих зато што су код куће у више светова, која се свуда осећају као код куће и која нигде не морају да се осећају као код куће” (136). Оне су у својој ограничености слободне да бирају, да се држе прошлости у оној мери у којој желе и да творе будућност у складу са сопственим трудом. На основу анализе романа увиђа се да је протагонисткиња Илдико Кочиш прешла пут од грчевитог држања за прву домовину, покушаја њене обнове кроз стално враћање прошлости до освешћења сопственог потенцијала и улоге у креирању свог живота који се отрже географским координатама, наслеђеним конвенцијама и шемама.

ЗАКЉУЧАК

Пред овај рад постављен је захтев да се анализом структурно-наративне и мотивске равни овог романа (раз)открију елементи на примеру којих се истичу изазови са којима се сусреће друга генерација миграната. Насликавши портрет једне породице коју чине две генерације различите по старосном добу, мотивима за живот у Швајцарској, тумачењу прошлости, садашњости и будућности и различите по одабиру улога које ће играти у друштву које у Другом увиђа претњу по постојећи поредак, Мелинда Нађ Абоњи је обрадила већи део изазова са којима се сусрећу сви они који се одлуче за живот у другој земљи и

који се најчешће генерацијски преносе, а узрокују осећај измештености, неприпадања и дестабилизују потомке прве генерације миграната у процесу самодефинисања. Портретишући Илдико Кочиш која у свом развојном путу постаје свесна своје снаге и чини искорак из шаблона типичног понашања припадника друге генерације миграната, Нађ Абоњи указује на снагу превазилажења граница и језичких ознака које неретко имају за циљ дестабилизацију (мигрантских) субјеката. Иако роман остаје отворен, на основу анализе се закључује да је немогуће једнострано дефинисати идентитет припадника друге генерације миграната и да је погрешно стављати га у постојеће и превазиђене оквире.

Извор:

Нађ Абоњи 2012: М. Нађ Абоњи, *Golubije srce*, Београд: Laguna.

Литература:

Абоњи 2020: М. Н. Абоњи, Überfremd, *Republik*. <<https://www.republik.ch/2020/06/06/ueberfremd>>. 04.06.2024.

Аделсон 2006: L. Adelson, Against Between – Ein Manifest gegen das Dazwischen, in: H. L. Arnold, *Literatur und Migration, Text und Kritik*, Sonderband IX, 36–47.

Антонијевић 2013: D. Antonijević, *Stranac ovde, stranac tamo. Antropološko istraživanje kulturnog identiteta gastarbajtera*, Београд: Српски генеалошки центар: Оделjenje за етнологију и антропологију.

Баба 2000: H. Bhabha, *Die Verortung der Kultur*, Tübingen: Stauffenburg.

Бауман 2017: Z. Bauman, Stvaranje i prevazilaženje stranca, u: D. Petrović, D. Marinković, *Stranac u humanističkom nasleđu*, Novi Sad: Mediterran Publishing, 62–85.

Билер-Дитрих 2012: A. Bühler-Dietrich, Verlufterfahrungen in den Romanen von Melinda Nadj Abonji und Saša Stanišić, *Germanica*, no. 51, pp. 35–46.

Бирер 2010: S. Birrer, Zärtlichkeit und Wut, in: *Neue Züricher Zeitung*. <https://www.nzz.ch/zaertlichkeit_und_wut-ld.974436>. 10.02.2024.

Бојм 2001: S. Boym, *The Future of Nostalgia*, New York: Basic Books.

Д'Амато 2008: G. D' Amato, Historische und soziologische Übersicht über die Migration in der Schweiz, *Schweizerisches Jahrbuch für Entwicklungspolitik*, Geneva: Institut de hautes études internationales et du développement, 177–195.

Дедовић 2012: D. Dedović, Snaga pripovedanja suprotstavljena je diskursu moći, *Polja*, br. 476, god. LVII, jul–avgust. <<https://polja.rs/wp-content/uploads/2015/12/476-25.pdf>>. 15.05.2024.

Динер 2010: A. Diener, Ein Krieg ist ein Krieg, ein Arbeitslager ist ein Arbeitslager, in: *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. <<https://www.faz.net/aktuell/feuilleton/buecher/rezensionen/belletristik/melinda-nadj-abonji-tauben-fliegen-auf-ein-krieg-ist-ein-krieg-ein-arbeitslager-ist-ein-arbeitslager-11014479.html>>. 10.02.2024.

Ебел 2010: M. Ebel, *Laudatio zu Melinda Nadj Abonji: „Tauben fliegen auf“*, in: <www.schweizerbuchpreis.ch>. 09.02.2024.

Зимел 2017: G. Zimel, Stranac, u: D. Petrović, D. Marinković, *Stranac u humanističkom nasleđu*, Novi Sad: Mediterran Publishing, 15–21.

Јан 2019: E. Jahn, *Politische Streitfragen, Band 5: Krieg und Kompromiss zwischen Nationen und Staaten*, Heidelberg: Springer Fachmedien.

Кам и други 2010: Kamm u. a., *Diskurse in die Weite. Kosmopolitische Räume in den Literaturen der Schweiz*, Zürich: Seismo.

Казмерчак 2012: M. Kazmierczak, Nation als Identitätskarte? Zur literarischen Auseinandersetzung mit »Nation« und »Geschichte« bei Marica Bodrožić und Melinda Nadj Abonji, in: *Germanica. La littérature interculturelle de langue allemande*, Nr. 52. <<https://journals.openedition.org/germanica/1978>>. 14.05.2024.

Кинг 2015: V. King, Migration, Interkulturalität und Adoleszenz. Generationale Dynamiken am Beispiel des Romans Tauben fliegen auf von Melinda Nadj Abonji, in: O. Gutjahr, *Interkulturalität. Konstruktionen des Anderen*, Würzburg: Königshausen und Neumann.

Крајс 2014: G. Kreis, *Die Geschichte der Schweiz*, Basel: Schwabe.

Кроне 2017: T. Krone, Letzte Ehrung dieser Art. Chamisso Literaturpreis für Abbas Khider. *Deutschlandfunk Kultur*, 2017. <<https://www.deutschlandfunkkultur.de/letzte-ehrung-dieser-art-chamisso-literaturpreis-fuer-abbas-100.html>>. 16.04.2024.

Кузмић и Мозетич 2003: H. Kuzmicz und G. Mozetič, *Literatur als Soziologie: Zum Verhältnis von literarischer und gesellschaftlicher Wirklichkeit*, Konstanz: UVK.

Ландвер 2020: D. Landwehr, Die Schwarzenbach–Initiative, 2020. <<https://blog.nationalmuseum.ch/2020/06/schwarzenbach-initiative/>>. 15.05.2024.

Мафли 2021: S. Maffli, *Migrationsliteratur aus der Schweiz: Beat Sterchi, Franco Supino, Aglaja Veteranyi, Melinda Nadj Abonji und Ilma Rakusa*, Bielefeld: transcript Verlag.

Мистели и Гислер 1999: R. Misteli und A. Gisler, Überfremdung. Karriere und Diffusion eines fremdenfeindlichen Deutungsmusters, in: I. Kurt, K. Heinz und R. Gaetano (Hrsg.): *Vom Kalten Krieg zur Kulturrevolution. Analyse von Medienereignissen in der Schweiz der 50er und 60er Jahre*. Zürich: Seismo, 95–120.

Пајић и Зафировић Грковић 2020: I. Pajić, M. Zafirović Grković, Gde mi je mesto? Autori poreklom iz bivše Jugoslavije u savremenoj nemačkoj književnosti, *Etnoantropološki problemi*, god. 15, sveska 1, 25–44.

Реш 1993: H. Rösch, Interkulturelle Erzählformen in der deutschen Migrationsliteratur, in: J. Janota, *Vielfalt der kulturellen Systeme und Stile. Kultureller Wandel und die Germanistik in der Bundesrepublik. Vorträge des Augsburger Germanistentags 1991*. Bd. 1, Tübingen: Niemeyer.

Цегледи 2014: A. Czeglédy, Grenzübertritte in Melinda Nadj Abonjis Roman *Tauben fliegen auf*, in: A. F. Balogh u C. Leitgeb, *Reisen über Grenzen in Zentraleuropa*, Wien: Praesenz.

Цингелер 2011: M. Zinggeler, *How Second-Generation Immigrants Writers have Transformed Swiss and German Language Literature: A Study of Sensorial Narratives by Authors Writing from the Swiss "Secondo-Space"*, International Scholarly.

Nataša P. Rakić, Aleksandra V. Čebašek Nešković / IN KEINER WELT ZU HAUSE - DAS PROBLEM DER IDENTITÄT DER ZWEITEN MIGRANTENGENERATION AM BEISPIEL DES ROMANS *TAUBEN FLIEGEN AUF* VON MELINDA NAGY ABONJI

Zusammenfassung / Vor dem Hintergrund aktueller Diskussionen über die Literatur von Migranten in der literarischen Szene der Schweiz und zeitgenössischer Theorien aus den (post)kolonialen Studien über die (Un-)Möglichkeit, die Identität von Migranten klar zu definieren, wurde in diesem Aufsatz der Roman *Tauben fliegen auf* (2012) von Melinda Nagy Abonji analysiert. Die Autorin des Romans, die von der Familie Kočiš aus Bečej erzählt, die in den 70er Jahren des 20. Jahrhunderts aus persönlichen und politischen Gründen auf der Suche nach einem besseren Leben in die Schweiz aufbrach, schildert die Schwierigkeiten sowohl der ersten als auch der zweiten Generation von Arbeitsmigrantinnen und -migranten und beleuchtet die Problematik der eindeutigen Bestimmung ihrer Identität. In diesem Aufsatz wurden durch die Analyse der sprachlichen, strukturell-narrativen und motivischen Ebene des ausgewählten Romans die Schwierigkeiten und Möglichkeiten der Lösung der Identitätsproblematik aufgezeigt.

Schlüsselwörter: Melinda Nagy Abonji, *Tauben fliegen auf*, Migranten, Ausländer, Identität, Heimat, Schweizer Literatur, Migranten/Migrationsliteratur

Примљен: 15 јуна 2024. године

Прихваћен за штампу јула 2024. године